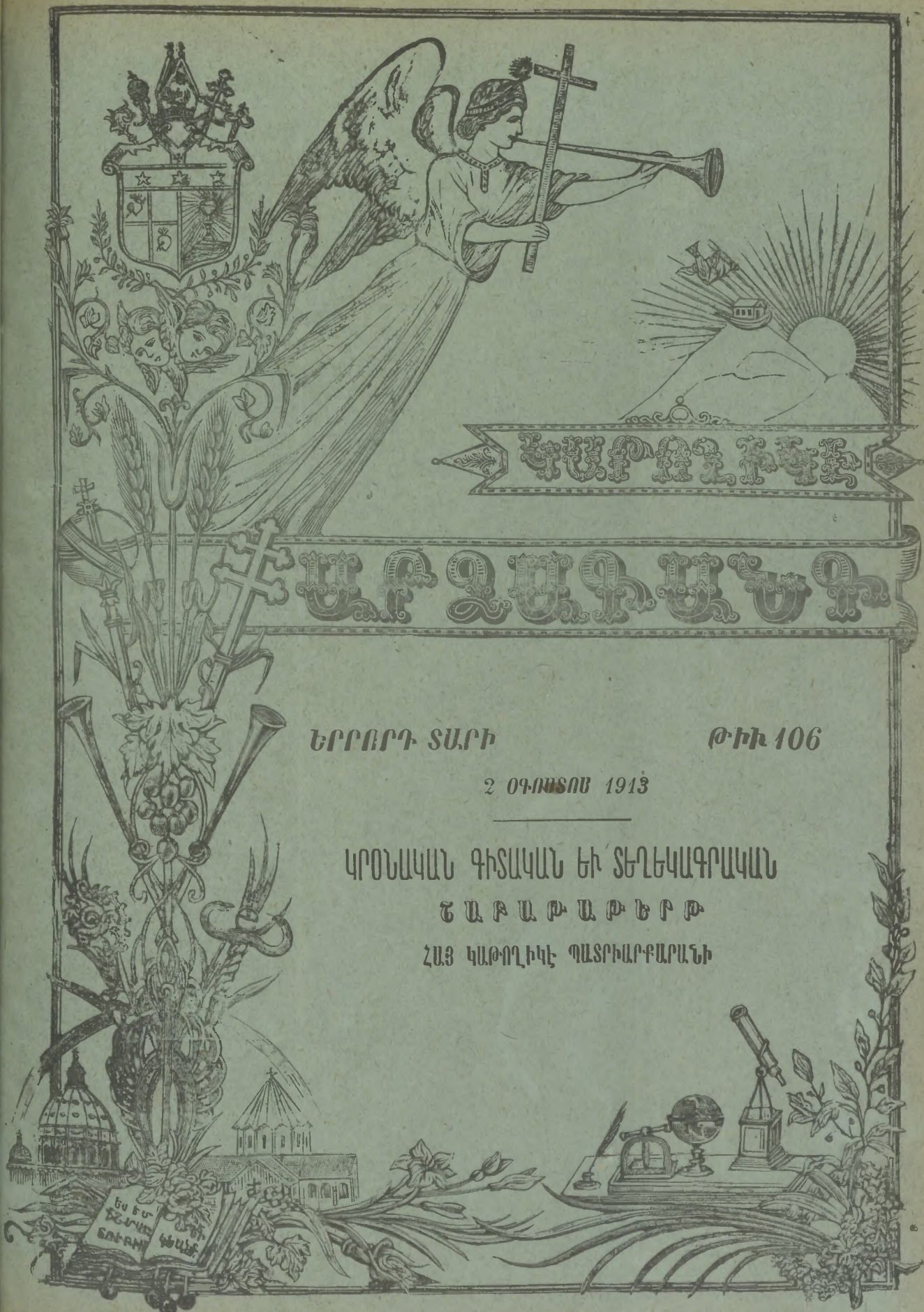

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 106

2 ՕԳՈՍՏՈՍ 1913

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՔԱԹԱԹԱԹ-ԵՐԹ

Երրորդ տարի Թ 2 Օգոստոս 1913 Թիւ 106

«Մերական Բանաստեղծական Պիոս Ժ. կր մտքէ որ Կարողիկէ Արձագանգ շարքաբերքը շա-
րունակէ Հայաստանի կարողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կա-
սարել, ի բարգաւաճման կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մտք քանաց արդիւնաւորութեան համար
Մերական Հայրն սրտագին կ'օրհնէ յիշեալ Շարքաբերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ Կարգ. Մէրի սէլ վայի, առ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս Ժ. Թեոքեան, Հայ Կարողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ
23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քու ամսանաւաւ:

ԴԵՊՔԵՐ ԵՒ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ

ՃԵՄԱՐՏԻՆ ՈՒ ՍՈՒՏԻՆ ՄԵՏԱՏԵՒ ՊԱՅՔԱՐԸ

Անգամ մըն ալ հրապարակու ցոյց տալու հա-
մար թէ ճշմարտութեան տնայալի սկզբունքներուն
դէմ որպիսի՝ ցաւալի եւ տնարգարտնայի դէպքեր կը
յարուցուին հակակրօնական կուսակցութեան կող-
մանէ, պատշաճ դատեցինք հետեւեալ գրութիւնը,
զոր կ'ընդունինք Ամասիոյ մեր թղթակցէն, Նոյնու-
թեամբ եւ հոս հրատարակել, որպէս զի ամենուրեւ ու-
շագրութիւնը գրաւէ եւ առաւել Մարդ կը կարծէ
ներկայ ըլլալ՝ տնհաւան ու խտապարտողը Հրեանե-
րուն Քրիստոսի Տեառն մերդ դէմ սարքած ամբիտ
եղածին չափ յամառ հակաճառութիւններուն եւ
նիւթած դաւաճման եւ տնօրէն վրէժխնդրութիւննե-
րուն:

Ծ. Խ.

Ս.Մ.Ս.ՍԻՍ.ՅԷՆ

Մեր եպիսկոպոսն Արհի. Յովհաննէս Գե-
րապայժառ Նազլեան ո'րքան կ'ուշանար այն-
քան բուռն տենչանքով կը սպասուէր. վեր-
ջապէս Մարգուանի մէջ Չատիկը տօնելէ
հտքը, հոս եկաւ Համարձու մը եւ Պէնտէկոս-
տէն տօնելու: Դիմաւորութեամբ նա ըստ ար-
ժանւոյն եւ ընդունութեամբ Քրանսական գո-
լէժի Ֆանճարով. եկեղեցին առաջնորդուե-
լով Մայիս ամսուան ջերմեռանդութեան
սկիզբը տուաւ վառվառն ներքողով մը Տի-
րամօր: Երեկոյն՝ տեղւոյս հասարակութեան
երկ մարդիկ ամբողջ՝ Յիսուսեան Հարց մեծ
սրահին մէջ տեսութեան եկան. այդ առթիւ
երգեր եւ պատուաւիրութիւններ եղան: Յա-
ջորդ օրը կանայք Մայրապետաց դպրոցին մէջ
նոյնպէս ներկայացան Արհի. Հօր, որ երկու
պարապային ալ իր գոհունակութիւնը յայտ-
նելով պատշաճ յորդորականներ խօսեցաւ:

Համբարձման և յաջորդ կիրակէին՝ Աւետարանին վրայ քարոզներ խօսեցաւ յիշտ ունկնդրելի և համոզիչ շեշտով։ Շրջաբերական մը ծանուցած էր որ վիճակին ամէն եկեղեցիներուն մէջ ըստ Ն. Տ. ի Պէնտէկոստէի օրը կաթողիկէութեան կեդրոնին՝ Հոովմայ մէջ կատարուելիք մեծ տօնին մասնակցելու համար հանդէսներ պիտի կատարուէին։ Ամասիայի մէջ ինքը անձամբ կատարեց Արհի. վիճակաւորնիս, և քարոզեց Հոգեգալստեան առթիւ եկեղեցոյ հրատարակման վրայ այն օրը, ցուցնելով թէ՛ միութիւնը ճշմարտութեան և ընդհանրականութիւնը միութեան պահանջն է։ — Ամէնէն տւելի շահեկան եղան երեք բանախօսութիւնները, զորս դպրոցի մեծ սրահին մէջ խօսեցաւ Նորին Արհիպատութիւնը ցուցնելով թէ 1. Ազատութիւնը ի՛նչ է. 2. ձեւաւորութիւնը ազատութեան հանդէպ. 3. Բարոյականութիւնը ազատութեան հանդէպ։ Խօսեցաւ այս նիւթերու վրայ յանուն բանականութեան և համոզիչ ու վառ պատճառաբանութեամբ. բուն ծափահարութիւն և խանդավառութիւն պսակեցին ամէն անգամ բանախօսութեան վերջացումը։ Յաւալի եղաւ մեզ կարգաւ յետոյ հայ լրագիրներու մէջ անհեթեթ ու շինծու լուրեր. և հաստատուեցաւ անգամ մըն ալ թէ ո՛րքան ինկած է հայ նկարագիրը ստելու ցած ունակութեամբ. ո՛րքան իրաւացի էին Արհի. բանախօսին երկրորդ բանախօսութեան մէջ այս մասին ըրած դիտողութիւնները։ Պիտի բազմայինք հրատարակուած տեսնել այս բանախօսութիւնները։ — Զիջողաբար՝ կրկին և կրկին խնդրանքի վրայ՝ Արհի. Վիճակաւորնիս հաւանեցաւ որ առարկութիւն կարենար ներկայացուիլ իրեն, բայց յայտարարեց որ գրաւոր կ'ուզէ. եղան քանի մը դիտողութիւնք, որոնք պահուած են ի յաւերժ յիշատակ տխմարութեան և անկիրթ չարամբտութեան դաշնակցականներու, որոնք չենք գիտեր ինչո՞ւ համար այնքան զայրացան՝ երբ ո՛չ մի բառ կաթողիկէութեան՝ ո՛չ մի բառ դաւանանքներու անուամբ չստեղծեցաւ. կորովի պատճառաբանութիւն մը յանուն մարդկային բանականութեան. բացատրեց թէ ի՛նչ

է ազատութիւնը, ի՛նչ բանի մէջ կը կայանայ, որո՞նք են անոր սահմանները՝ դժուած միշտ բանականութենէ. ցուցուց թէ ճշմարտութիւն և բարոյականութիւն ազատութեան օրինաւոր եղանակն են, երկուստեք քարափ մը ազատութեան հասանքը ուղղելու և բարեբեր ընելու և ոչ ողողիչ. մեկնեց յանուն ազատութեան գործուած զեղծումները՝ թէ՛ ճշմարտութեան թէ՛ բարոյականութեան դէմ. և անհերքելի յատակութեամբ փաստեց որ անոնք ազատութեան ալ դէմ են։ Պատասխանեց հատու պատշաճութեամբ ներկայացուած դիտողութիւններուն։ — Դաշնակցականք, ազատութեան թշնամիներ, չի կըրցան տանիլ Արհի. բանախօսին ստացած համարումին և թողած նպատաւոր ազդեցութեան. կրնար այդ իրենց գործին ու արդէն կոտրած վարկին զօրաւոր հարուած մը ըլլալ, ուստի որոշեցին հակազդել։ Կարեւորութիւն չի տրուեցաւ եղած երրորդական սպառնալիքներու և հակառակ որոգայթած մէկ շփոթութեան, չի կրցան ատենախօսութիւնը խափանել և խռովութիւն մը հանել Արհի. վիճակաւորին ներկայութեան։ Խիստ զայրացան որ Արհի Նազլեան, կաթողիկէ և պիսկոպոս մը, ճշմարիտ և համոզուած ազգասէր մը ճանչցուեցաւ. անոր թողած փառաւոր տպաւորութիւնը հակազդելու ելան մեր հերոսները. ողորմելի բանախօսութիւններ սարքեցին իրենց ոճով յարձակելով անձերու և արժանապատուութեանց դէմ. ողջամիտ Ամասիայիք ողբացին անոնց թեթեւամտութիւնը և անպատկառ խայտառակութիւնը։ Այս պակասամիտ և ազգաբաւ կուսակցականներու օրկանը եղող թերթերու, որոնք մարդոգութիւն վերնագրով կ'որակեն ճշմարտութեան քարոզութիւնը և առ այն հրաւէրը, կը պատասխանենք որ եթէ կաթողիկէ քարոզիչներու ըրածը մարդոգութիւն է, իրենց ըրածը մարդակեցութիւն է՝ քանի որ ետեւէ են ազգին և մարդկութեան յինակէտը եղող կրօնքն ու հաւատքը լոնաջինջ ընելու։

Ո՛րն է մարդոգութիւնը. Յիսուսեանք հոգեւոր կրթութիւն կու տան ժողովրդեան

և ասոր մէջէն կաթողիկէութեան դարձողներ կ'ըլլան . ինչո՞ւ համար այս ճիւղները ջրագործի կը կատարեն երբ դէպի կաթողիկէութիւն շարժում մը կը տեսնուի . պատճառը շատ յայտնի է . Առնուած են անոնք այն շար ոգիներէն , որ ատեն մը Հրէաստանի մէջ տրտընջացին թէ՛ Յիսուս որդի Դաւթի , ինչո՞ւ համար եկար զմեզ տարածած տանջելու . ինչ հաղորդակցութիւն ճշմարտութեան մոլորութեան հետ , լուսոյն խաւարին հետ , Բրիստոսի Բելիարայ հետ . այս սերունդը որ ի հօրէ ի սատանայէ է չի կրնար ճշմարտութեան համակերպիլ , վասն զի աչք ունին ու չեն տեսներ , ականջ ունին ու չեն լսեր :

Ասոնց հակառակ Վեր . Յիսուսեան Հարց շնորհիւ , գոյէժի կողմանէ հանդէս մը տըրուեցաւ ի պատիւ Արհի . Վիճակաւորնուս . Աբրահամ արողոսով գեղեցիկ , սրտաշարժ տաւ մը ներկայացուեցաւ , զոր շարադրած էր Վեր . Հ . Շատ . Գոյէժի նուագախումբը ընտիր եղանակներ երգեց և վերջանալուն , Նորին Արհիպատուութիւնը շնորհակալութեան կարճ , բայց կայտառ խօսք մը ուղղեց , պիտի խնդրէինք որ հրատարակէիք զայն :

ԲԱՆ ԵՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԱՌ Վ . Վ . ՅԻՍՈՒՍԵԱՆ ՀԱՐՍ ԱՄԱՍԻՈՅ
ԱՐՀԻ . ՏԵԱՌՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՆԱԶԱԵԱՆ
ՎԻՃԱԿԱԼՈՐԻՆ ՏՐԱՊԻՉՈՆԻ
ԻՐ ՊԱՏԻՈՅՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՅՈՒԱԾ
«ԱՐԱՅԱՄ» ՏՈՒՄԻՆ ԱՌԹԻՒ

Աբրահամու զոհն էր որ ներկայացաւ մեզ այնքան յուզիչ պատկերացումով . կը շնորհաւորեմ Վեր . Հեղինակը , կը շնորհաւորեմ ներկայացնողները . Ինձ համար պատիւ և հաճոյք պատճառելու ընտրելագոյն նիւթ չէր կրնար որոշուիլ . զիւցազնական զոհողութեան և հաւատքի մեծ պատկերն էր այն , օրինակն ստուերագիծ՝ գողգոթայի աստուածային զոհին , յորում Հայրն Աստուած պիտի զենուր իր Միածին Որդին , և որուն պիտի հետեւէին քրիստոնէութեան մէջ անձերնին ուրացող զիւցազններու անհուն բանակը , իբեւ զասեղս երկնից բազմութեամբ եւ իբե-

րեւ զաւագ առ ափն ծովու . Աբրահամու հաւատքի Հօր՝ սերունդն է այն , որ խոստացուեցաւ յիսահակ և լրացաւ ի Բրիստոս . և մէնք այդ սերունդեան շառաւիղներն ենք : Հաւատքի զգացմանց այս յուզումին մէջ կը խառնուի այս պահուս ինքնաբերաբար ճշմարիտ ազգասիրութեան ոգին . որով պարծանօք կրնանք տեսնել Բրիստոսի նահատակ հետեւողներու մէջ ստուար բազմութիւն մը մեր նախնիքներէն : Մեր նոխազներն ունինք ազգովին և կրնանք ակնկալել ազգովին վերականգնում մը . ցորենի հատիկն որ ատենին զետին ինկած ու մեռած է՝ հարկաւորապէս բազում արդիւնս պիտի առնէ : Տեսէ՛ք թէ Աստուած ամենաբարին ինչպէս կը զուարճանայ իր սիրելեաց հետ , մէկ հատիկ զաւակն Աբրահամու կը պահանջէ ի զոհ , հակառակ խոստումին թէ անով պիտի բազմապատկէր իր սերունդը : Բայց ճիշդ այդ զոհիւն էր որ Աբրահամ հաւատոյ հայր պիտի ըլլար ժառանգելու համար խոստացուած բազմութիւնը . վասն զի նա «հաւատովք... զվիստովք մատուցանեք , որոյ զաւեսիսն ընկալեալ եր» (Եբր . ԺԱ . 17) : Ո՛վ սքանչելի տնտեսութիւն Աստուծոյ , որով նա եթէ մէկ ձեռքով կը ծանրանայ , միւս ձեռքով կը վերացնէ . մէկ ձեռքով կը զինէ զԱբրահամ , միւսով կ'ինաթափ կ'ընէ զանի . երբ Աբրահամ կը հաւատայ , Իսահակ կը հնազանդի : Աբրահամու հաւատքը թէ Իսահակայ հնազանդութիւնը մեծ էր . երկուքն ալ արժանի էին Աստուծոյ բացարձակ իշխանութիւնը դաւանելու , անոր ամենակարողութեան վրաստանելու , անսուս խոստմանցն հաւատալու աներկբայ . կրօնքի մեծ դասն է այդ , որով կրնայ հիմնուիլ վերականգնումն ազգաց . «Հաւատովք... ի միոջէ ծնանքիմ եւ այն յանգեալ ժամանակի իբրեւ զասեղս երկնից բազմութեամբ եւ իբրեւ զաւագ առ ափն ծովու առանց բուռ» Եբր . ԺԱ . 18-12) : Առանց Աստուծոյ՝ ընտանիք , քաղաք , ազգ չի կանգնիր և Աբրահամ «ակն ունէր հիմամբք հաստատելոյ քաղաքին , որոյ ճարտարապետ և արարիչ Աստուած է» (Անդ , 10) : Պարապ տեղ կ'աշխատին շինել անոնք

որ առանց Աստուծոյ կը ձեռնարկին : Ինչ
տիպիկէ և միտադամայն հրահանգիչ խորհր-
ըրդածութիւններ են , որ կը նորչնչէ մեզ
այս գեղեցիկ աստուածաշնչական միջագէտի
ներկայացումը : Աստուածաշունչն երկնային
գիւղաղնիրոյ թիւն մըն է , որուն առջեւ տե-
ղի տալու է՝ իւրիշ ներկայացումներ :

Երկին անգամ ուրիշ ինչպիկց եմ հե-
տադիւն և աշակել այց և միանգամայն շը-
նորհալալ՝ Վ.Վ. Յիսուսեան արց , որոնք հը-
նարագէտ՝ դատարարութիւն եւ մեծ դործին
մէջ , զիտեն աւելն առթիւ բզտուիլ առաքի-
նութեան ու առաջ , այսինքն վսեմ զգացումը
ներչնչելու համար : Իրենց ձեռնհասութիւնը
անմիջեղի է կրթական հաստատութիւններ վա-
րելու մէջ , առողջ և լուրջ ուղղութիւնին ,
անմիջեղի յաջմիտութիւնին , անշաւախն-
դիր անձնութիւնին : Միւս կարմանէ
հիմնեալ գիտութիւն , բարձր բարոյականու-
թիւն իրենց գաղտնիքներու ծրագիրն ու ըն-
թացքն են . եւքը ապահով է յաջողարար :
Կրքերը փոթորկելով , կրքերն հրդեհելով ,
կրքերը զինեղով աղգային բարենորոգումի
տեղ աւեր կը պատրաստուի՝ կրքերու առա-
քինացումը գիւղաղններու սերունդ մը
կրնայ հասցնել : Ահա հիմնեալ դատարարա-
կութեան ծանրակշիռ գործը : Եւ երջանիկ
եմ ուրեմն թեմիս մէջ այց դործին նուիր-
ուած այսպիսի Առաքեալներ ունենալուն հա-
մար և շնորհապարտ եմ ըրած բարիքներուն
փոխարէն : Ապերախտութիւնը սեւ սրտերու
թոյնն է . բարւոյն գէժ աքացումը չարու-
թեան յամառումն է . երկուքին հակառակ
արժանի են են Վ.Վ. Հարք զգօն աղգառի-
րազ երախտապիտութեան և յարգանքի . վասն
զի մեր աղգին ալ բարերարներն են անոնք .
Կեցցե՛ն Վ.Վ. Յիսուսեան Հարք :

ԵՐ. ՏԵՐ ԿՈՍԻՏԱՆԱՅԱՍՏԱՆԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վ. Ե. Ս. Ն.

յեթին ժամանակիս ազգիս մերոյ հակառակութեան
որ ընդ միմեանս վասն Գարոյիկութեան , եւ յս-
ղագս մոյ յայնկերոյ ունեւն երկրոյ յուսատիւ
կոչեցերոյ յամանց , եւ վասն նորին գործոց եւ
վարոցն , եւ վասն համախոնկց երկին :

Գարձիալ յամենայն եկեղեցիք որ ի
Ե. Պոլլոս , ծանուցումն արարեալ յաւազ և
րիցանց թէ գնացեալ մեղայ ասացէք ի Ս.
Աստուածածին եկեղեցին առաջի վարդա-
պետին , և եթէ ոչ գնացք ի գահա , ի բանտս
և ի մահ մասնելոց էք : Վասն որոյ ոմանք
ինքնայօժար կամօք վասն երկուքի գնացին ,
և զոմանս բռնութեան շը տանէին , թէ դու
Գաթուլիկ ես , մեղայ ստա՛ և յօր ըստ ա-
ւուրց ի բազում ուուրս զայս արարին : Եւ
յաւուրոն յայնոսիկ կալան զհինգ արտ Ստամ-
պուղիս՝ և տարան առ Ամիրայ քաղաքին և
ետուն գնոսա բրածեմ տոնե՛լ և տղա ի քիւ-
րէկ ետուն ¹ . բայց տակաւ ինչ աւուրց ան-
ցանելոյ , փութով հանեն գնուա անախ : Սա-
կայն բազումք վասն այսմ երկիւղի փախ-
եան ի բազում տեղիս զբազում ժամանակս :
Բանդի յարեան սմանք ի վազուց հետէ և
վասն նախա՛հու առ թշնամիս իւրեանց
վասն աշխարհական իրաց պատճառանաց .
արդ հարդենիս ² զպատեհ պահս և ժամա-
նակս գտեալ յաղագս իւրեանց խոտու-
թեանցն զվրէժս անեղ կամելով , արձակե-
ցան ի վերայ իրերաց և զբարուրս զայս ար-
կանէին ի վերայ անձանց նոցա թէ՛ դու
Փռանկ ես և Գաթուլիկ . և մասնէին գնոսա
յատեանս բռնաւորաց և տային բրածեմ առ-
նել , և ի բանտս և ի կոճեղս արկանել և
ևս տուգանել և այնու հանդուցանէին զսիրտս
իւրեանց և հեշտանային ի յոխակալու-
թեանցն : Արդ աստ կատարեցաւ բան Տեառն

¹ Թիապարտութեան կամ տարապարհակ աշ-
խատութեան գատապարտել տուին :

² ձեռք . հիմա , ներկայ պարագաս :

որ ասէ թէ «Թշնամիք ասն ընտանիք իւր» : Դարձեալ ըստ Սողոմոնի թէ «Նախանձ ասն ի մերձաւորէ իւրմէ» : Այսպէս և յայսմ ժամանակին զի եպիսկոպոսք, վարդապետք և քահանայք որք հոգեւոր հովիւք կոչին ևւ հարք, որք ուստն զկաթս, զմածունս ևւ զսրտնիս ժողովալեանս, և զգեւուն զրուրդս ի նոցանէ, ևւ արդ՝ գալլաբար արձակեալ ի վերայ նոցա, սկսան փողոտից ևւ զիշատել զհօս Բրիտան ի ևւ ոչ ինչայիւ : Եայնքն զոմանս բանապրել ևւ նզովից, զոմանս հայհոյել ևւ նախատել, զոմանս սնարգել ևւ այսպանել, զայսս արհամարհել ևւ քամահել, ևւ զոմանս մատնել ի ձեռս բռնաւորաց, գաննել ևւ տուգանել : Իսկ ոմանց զքանադրանս կարգալ յիկեղեցիս հանդերձ Ո՛վ հրաւայի երգելով, ևւ յիշելով զանուանս եպիսկոպոսաց, վարդապետաց, քահանայից ևւ աշխարհականաց ի մէջ Ո՛վ Բարաւալոյց : Եւ երկարեալ խոսովութիւնս ևւ աղմուկս այս ևւ բոլորութիւն ևւ քան զեւս : Զանդի հրամանս առեալ թագաւորական ևւ առաքեցին լնդ ամենայն Ասիա, յամենայն քաղաքս թէ ֆիթիւ ևւ հարցաքննութիւնս առնել ընդ զիւզս ևւ ընդ քաղաքս, զի մի գտանիցին անդ Գաթուլիք : Վասն որոյ տարածեցան ընդ ամենայն երկիր հրամանաւ թագաւորին ևւ ամենայն ուրիշ զհարցաքննութիւնս առնէին բռնութեամբ : Զոմանս ծեծէին ևւ տուգանէին ևւ զոմանս ի բանտս ևւ ի չարչարանս մաշէին : Ընդ որս ևւ զԱտուրոց կաթողիկոսն Պետրոս անուամբ, եպիսկոպոսք, քահանայիւք ևւ աշխարհականք ութ հազի, ֆռանկ տակով, տարան ի քաղաքն Ստանա ի բերդն եղեալ ի կալանս ևւ նեղեալ ստիով ևւ ծալաւ ևւ պէսպէս նեղութեամբ, որ ևւ անգէն ի բռնտն մեռան կաթողիկոս ևւ եպիսկոպոս մի ևւ ալ վեց արքն մեռային անդ աւելի քան զերկու ամս ևւ ապա ելին :

Արդ վասն այսմ երկիւղիւ որպէս առաջաք ի վերոյ, որք փախաւանս լեալք ևւ վտարանդի չըջին, թափառական լինելով զքաղաքս ժամանակս ըստ մարդսրէն խրատութէ փախիր ևւ թագիր սու ժամանակ մի :

¹ Ինչպէս իր. հրահատին վարքէն ու ի որդւոյն հրահատի գրած նամակէն յայտնի է, իսկ ալ մի քանի անգամ պահաւորած է իր թշնամի մասնիչներէն :

Իսկ զկնի ժամանակաց իրրեւ դառնային ի տունս իւրեանց, իբրու կարծելով թէ էանց ժամանակն խոսովութեան : Եւ յորժամ տեսնէին զնոսա թշնամիքն իւրեանց զի զարձան ի տունս իւրեանց, կրկին յարեան ի նախանձ ևւ զհօսն զանթեղեալ վերտին հրդեհեալ՝ ետուն զնոսա բանապրել ևւ առգանել : Արդ յերկարումնս խաղալութեանս ևւ զեւ իրրեւ ամբոս եօթն կամ աւելի, ևւ ընդ տարածելն յԱսիա՝ լուան զայս եթէ Կ. Պոլիս առաւել կրէ զայս խոսովութիւնս : Վասն որոյ ևւ լուեալ զայս ոմն սեւագլուխ Աւետիք անուն վարդապետ, առաջնորդ լեալ Նզկաւ, ևւ ասաց ընդ միտս իւր, ահա այս ժամ ևւ ժամանակ, զի յայտոսիկ փառաւորեցայց ի մարդկանէ : Յարեաւ մեծաւ խորտաւնօք ևւ շտապ արշաւմամբ ևւ եկեալ անցանէր ընդ Թօխաթով ևւ ալլով ճանապարհաւ ան արկանելով ի նոսա, և ի նոցանէ զթողալիս ճանապարհի բռնութեամբ առեալ թէ ալլողեալ Շէյխ-Բալամն քիչալլաւ էֆէնսին կոչեալ է զիս ևւ առ նա ժամանելոյ եմ շէյխի : Եւ զայր հասանէր ի Կոստան զինուորոյս, ընդ իւր ունելով զալլաղիս ոմանս : Եւ յօթագոյցեալ ի Ա. Գէորգ եկեղեցին որ ի Սուլի Սահաւոր, ¹ ի տօնի Սրբոյն Ըսկիոսայ Մծբնայ Հայրապետին, ևւ զքարոզս առացեալ անդ ևւ չղոքորթելով կեղծաւորութեամբ սուրբ ևւ լանիցն թշ զինչ ից, այս խոսովութիւնս քիչեալ է ի միջ ձեռում, միթէ երկու խոսն ևւ խեղացի մարդ ո՛չ գտաւ ի միջ ձերբ : Եւ զխոսովութիւնս զայս խաղաղեցուցաւ : Եւ անու պատրեալ զմիտս պարզամտոյ, ևւ սուր, արդ ահա ևւ երթայց սու Շէյխ-Բալամն, որ կոչեալ է զիս, զի զխոսովութիւնս ձեր խաղաղեցուցից : Եւ ասոս գիտալոյս առնելով, ունելով ընդ իւր զնոսանս Սրբոյ, ևւ նոսք ժողովեալ գրքամս ևւ կերեալ խաղալոս : Իսկ ի մէջ զբուցատրութեան ամանք ստացեալ ևւ առ նա թէ քաղաքեալս գիտեմք զի պատ-

¹ Տե՛ր Առիտոսայ պաշտօնաւորած եկեղեցին, ուր այնքան աստուածատուր ևւ առաքելական պարծախտութեամբ կը քարոզէր, ո՛հ ո՛րքան հաշմեղդեմ տիպազներ, Տ. Կոմիտաս և Աւետիք :

րիարք լինիս Ստամպոլու . բայց յառաջնորդութիւն Ս . Աթոռոյն Երուսաղէմի զձեռն մի՛ արձակիցես : Իսկ նա առաջի բազմամբոս մարդկան չարաչար երզուեալ թէ ոչ արկանեմ զձեռն իմ ի նա , բայց եթէ տացեն ինձ զԻ՞նչ ասացից :

Եւ յետ երկոյ աւուրց գնացեալ յէորէնէ , եւ յետ սակաւ աւուրց վէժիլ եղեալ Եփրեմ վարդապետին , որ Փաթրիկ էր Ստամպոլու եւ առաջնորդ էարէնու , եւ զկնի սակաւ ժամանակի անցելոյ առեալ զՊատրիարքութիւն յինքն : Եւ յորժամ եղեւ Պատրիարք զհրաման էառ վասն Եփրեմ վարդապետին թէ Ֆոռանկ է , եւ ետ զնա աքսորիլ ի Ս . Էջմիածին : Արդ աստ լցաւ բան իմաստնոյն թէ «որով եւ մեղանչէ ոք՝ նովիմք եւ տանջեսցի»¹ , եւ այս բազմաց պատահեցաւ , զի ի բազումս տեսաք իսկ : Արդ եղեալ Փաթրիկ Ստամպոլու Աւետիք՝ վարդապետն՝ զառաջինն կեղծաւորութեամբ վարիւր առ ի հաճել զկամս ամբոխին , եւ գրեաց յերուսաղէմ առ Տէր Մինաս վարդապետն առաջնորդ Ս . Աթոռոյն Երուսաղէմի , զգիր սիրոյ եւ հարազատութեան՝ ասելով քոյ եմ ես որդի եւ ծառայ . նաեւ վասն օգտի Ս . Աթոռոյն՝ ընկալայ զպատրիարքութիւնս Ստամպոլու , իբրեւ թէ վերակացու եւ ակնադէտ եղէց , որ այլ ոք ի չարաւարոյ արանց մի եւ եթ զձեռն արկանիցէ ի Ս . Աթոռդ :

Եւ իբրեւ ետես զգիրս զայս Տէր Մինաս վարդապետն՝ զի յոյժ բարի էր գրեալ , հաճեալ ընդունեցաւ : Եւ ինքն եւս պատասխանին գրեալ նմա՝ սիրով եւ օրհնութեամբ շնորհաւորութեամբ եւ շնորհակալութեամբ հանդերձ ընծայիւք , ասելով թէ եւ ես զձեզ իբրեւ զհարազատ ունիմ ինձ : Այլ եւ զայս ծանոյց նմա , վասն սեւագլխոց ոմանց , որք զանպատմելի սնառակութիւնս գործեցին ի Ս . Երուսաղէմ իբր զգուշացնելով զնա , ոչ ընդունել զնոսա ի հաղորդութիւն իւր : Բան՝ զի ասէ՝ զայնպիսի իրս անպատշաճս գործե-

¹ Ըսել կ'ուզէ թէ ինչպէս Եփրեմ յամիրաւի հաւածեց Կաթողիկէները՝ զրգարտելով զանոնք իբր Ֆռանկ , նոյն ամբաստանութեամբ ինքն ալ պատժուեցաւ Աստուծոյ արդար գատաւատանաւ :

ցին աստ , որ ոչ երբէք եղեալ էր եւ լուեալ ոք : Թողում ասել զկոիւսն ընդ միմեանս , նաեւ զանարգանս եւ զհայհոյութիւնս եւ զգարչելի յիշոցատուութիւնս , փետելով զմօրուսս , քանդելով՝ զատամուկնս , յայտուցանելով զաչս միմեանց եւ պատառել զօձիս եւ զհանդերձս , Ապա ո՛ւր դիցուք զայն , այսինքն քայքայելով զվեղարս յերերաց ծիւծիւս արարեալ եւ այնու ոչ շատայեալ , ալ արկեալ զնա յաղբիս արտաքնոցին , որ սեղանապետ ոմն Պապիկ կոչեցեալ եհան զնա անտի եւ ի հուր էարկ որ այրեցաւ . արդ միթէ լուեալ իցէ ոք զայսպիսի իր եւ գործեցաւ արդեօք այսպիսի ամբարտաւանութիւն եւ անօրէնութիւն յառաջին ժամանակն : Արդ ես վասն այդմ իրի , ասէ , հրապարակաւ Սիւնհոդոս արարի ի տաճարի Սրբոյն Բակոբայ , առաջի եպիսկոպոսաց , վարդապետաց , քահանայից , կրօնաւորաց , միաբանից եւ ժողովրդոց բազմաց եւ դատեցի զնոսա , քանզի գտան պարտաւորք եւ յանցաւորք ի սուրբ կարգս եւ ի սքեմս կրօնաւորական : Եւ արդ վասն այն ազգ արարի քեզ՝ զի ի պատահելն նոցա յայդր կողմունքդ մի՛ ընդունիցիս զնոսա , որք զայսպիսի նորագոյն չարիս գործեցին :

(Շարունակելի)

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ (*)

Ի Ք Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

Յիսուս Քրիստոսըն սիմասրեմափ
«սիս կիւզէլ ճիզկիլէր» :

(Տեկամի)

Օնուն ախլադի կիւզէլլիլ , չախսիլէթի հազգընտա տէտիլմիդի օնուն Ֆիլիլի հազգընտա տախի սէօլէմէք ֆազլա օլաճադ տըր , չիւնքի պու քէնախլիլյինտէն անլաշըլըր : Յիսուսըն Ֆիլիլ ու ամէլիլ զէման վէ ես մէսաֆէ իլէ թահախտ օլունամադ : Հիչ պիր թալաֆտա , հիչ պիր սուրէթտէ օնա պիր հու-

(*) Տես թիւ 403, էջ 438:

տուտ թային օլունամագ օնը կէշմիշ օլան պիր ասըրտա թէսավուր իտիլէմէզ ։ Պէշէ-
րիյէթ եիւրիւր , հէմ տէ չապուգ եիւրիւր .
օ՛ պիր միւթածէլ գօշուճու կիպի տիր ։ Օ ,
եօլը իւզէրինտէ քէնտինի թէնվիր էյլէմէք
իշիւն մէշալա թութմագ իւզրէ գըյամ իտէն
ինսանլարը թապտիս էյլէր , ալգըշլար . ֆա-
պաթ ազ սօնրա ծնալը արգատա պըրագըր
վէ քէնտի իլէրի կէշէր , Բլատոնըն ֆէլսէ-
ֆէսի էյի իտի , լաքին պուկիւն արթըզ օ
ֆէլսէֆէ քիֆայէթ իթմէզ , Նիւթընըն իլմի
մուճիպի հայրէթ իտի , ֆապաթ պու կիւն
օնը կէշէն օլմուշ տըր , Բիւվիէնին իլմի ար-
զը ատէթա պիր ինգիլապ հուսուլա կէթիր-
միշտի , ամիս պու կիւն զաիլ օլմագ իւզրէ
տիր ։ Պէշէրիյէթ եիւրիւր , Նապընըզ , եէնի
եէնի մէշալալար եագընըզ , Հիրօկրատ կէշ-
տի , Արքիմէտ կէշտի , Կոպէճնիկ կէշտի ,
Կալիլէ կէշտի , Լավուազիէ կէշտի , Մօնկօլ-
ֆիէ կէշտի , հալպու քի Յիսուս Բրիստոս ,
խայր , կէշմէտի , Պիզգաթ Բընանըն տէտիյի
կիպի «Յիսուս Բրիստոս առա կէշմէյէճէք
տիր» (Բընան Vie de Jésus սահիֆէ 325) ։

Պէօլիւք իւսթատլարըն՝ զէքեա մարիֆէ-
թիլէ տահա իլէրի կիսիլէպիլէճէք ուսուլա-
լար իճատ վէ թաեին իտէրէք քէնտիլէրի
ուսութարաճագ շակիրտլէր մէյտանա կէ-
թիրմէլէրի հէմ մուճիպի իֆթիլար պիր շէ-
րէֆ վէ աշի վագըթտա տա պիր էսէրի զա-
աֆ տըր ։ Հէր նէ գատար տա պիզ Սօկրատա
Բլաթօնա , Սիսէրօնա , Սէնէկայա եէթիշէ-
մէզսէք աէ , պու կիւն պիզ քէնտիլէրճէ
մէճհուլ օլան պին պիր շէյ պիլիլիլ , Պիր
թագըմ շէյլէր տէ կէօրիւյօրըզ քի պիզգաթ
Պօսիւէյի , Նիւթընը եախօտ Բասգալը հայ-
րէթտէ պրագաճագլարտը , «Իշթէ պէշէրիյէթ
աալգասընըն Յիսուս Բրիստոս իւզէրինտէ
օ գատար եիւքսէյէ չըգալընա օն սէքիզ
ասր օլմուշ օլտուղը հալտէ , աճէպա հաճիկի
ֆէրտ , հաճիկի տէնր օնըն ֆիքրինի կէշէպիլ-
միշ տիր , լայըզըլա անլայապիլմիշ վէ քեա-
միլէն քէնտի էօմիւնտէ օնը թաթպիզ իտէ-
պիլմիշ տիր ։ Կէլսին տիւնեա քէնտիսի ճէ-
վապ վէրսին , Ինսանլար Յիսուսըն էլպիսէ-
լէրինի պէյիլէրինտէ թագսիմ իթտիլէր , օ-

նըն տիքիշիլ ֆէրաճէսի իւզէրինէ գուրա
աթարլար , ֆապաթ կիւնահըն վէ էօլիւմիւն
գուճաղընտա օ գատար թէէսսիրլէ չալըշան ,
զահմէթ չէքէն , գուրպան օլան վէ տիւն-
եայը մաղլուպ իտէն բուհընը թիւքսէպիլ-
տիլէր մի , անլատըլա՛ր մը» , տէր իտի Բար-
քըր ։ Օն սէքիզ ասր սօնրա օ եինէ աշի
պիթմէզ վէ թիւքէնմէզ բուհ տըր , աշի
Յիսուս Բրիստոս տըր ։

Ձանն իտէրսինքի պէշէրիյէթ եիւրիւ-
տիւքճէ՝ Յիսուս Բրիստոսըն ֆիլիլ տահա
զիյատէ մէյտանա չըգըյօր ։ Հէր պիր եէնի
ուֆուգա , հէր պիր եէնի իշթիյաճա եէնի
պիր նուր պախշ իտիյօր վէ օ վագըթա գա-
տառ մէճհուլ օլան եէնի պիր չարէ կէօլթէ-
րիյօր ։ Իլք ասրլարըն ուզագտան քէշֆ էյլէ-
տիքլէրի պիր թագըմ զարայիպի կէօրաիւ-
յիւմիլտէ , պու կիւն պիզ մէճպուր օլույօ-
րըզ տէմէյէ քի , պուշլար զաթէն Յիսուսըն
ֆիքրինտէ իտիլէր ։ Պիր թագըմ աճայիպ շէյ-
լէր հագգընտաքի պիլիմ քէշֆիյաթլարըմըզ
իշիւն պիր կիւն պիլիմ թօրուշլարըմըզ «պուշ-
լար տա զաթէն Յիսուսըն ֆիքրինտէ իտի-
լէր» տէյէճէքլէր ։ Իշթէ Յիսուսըն ֆիլիլ
տէնրլէր արասընտան պէօլէ ուզայըպ կիթ-
տիքճէ , մէտէնիյէթին էն ճիւզի պիր հարէ-
քէթիլլէ եէնիլէշտիքճէ , եինէ քէնտի գուվ-
վէթ վէ մահիյէթինտէն հիշ պիր շէյ զայպ
իթմէզ ։ Օն սէքիզ ասր կէշտիքտէն սօնրա ,
Յիսուս եինէ թամմ իլք կիւնինտէքի կիպի
բուհլարա սահիպ վէ մալիք տիր , Նաբօլէօն
«Խքէնտէրին ֆիւթուհաթլարընը իշթմէքլէ
ինսան զալէեանա կէլիր , ֆապաթ իշթէ
պուրատա եալընըզ պիր միլլէթի տէյիլ , Իլլէ
թէքմիլ ինսան ճինսինի իսթիվաք էտէն ,
քէնտինէ իլթիհագ էյլէյէն պիր ճիհանկիր
վար տըր ։ Պու նէ միւճիլգաթ , Ինսանըն
բուհը քէնտի պիւթին գուվէթլէրիլլէ Յիսուս
Բրիստոսըն մէվճուտիյէթինին պիր ճիւզի
միւթէմմըմի հալինտէ պուլունուեօր» , տէր
իտի ։

Յիսուսըն ախլազի կիւզէլլիյինին , շախ-
սիյէթինին , ֆիլիլինին էօլիւսիւնիւ պէյհուտէ
եէրէ արատըզտան սօնրա , էյէր չիմտի տէ
օնուն ֆիքրինէ պագաճագ օլուրսագ աշի

մէրթէպէտէ ֆազաթ տահա զիյատէ մուճիպի հայրէթ պիր հալ գարշըսընտա պուլունահա- զըզ : Յիսուս Բրիստոսըն ֆիքրի , պալատէ կէօթէրտիյիմիզ իւլրէ , հալընրզ ինսանի ֆիքրիլէրին քեաֆֆէսինէ ֆոյիլ տէյիլտիր , օ՛ ինսան ֆիքրինէ պէնդէմէզ պիլէ , ծնտա սնկաշըլմահահազ , հազլաշըլմայահազ պաշ- զա պիր խաստէ վարտըր :

Աւետարանը օգուտուշարնըզ , ծնուն թէ- միզ օլտուզը գատար սա տէրին վէ տէրին- լիյի նիսպէթինտէ աշիքիար օլան ոահիֆէլէ- րինտէ , գարանըզ օլմատըզը հալտէ գարան- լըզա պէնդէր պիր ֆարզըլը քըզ կէօրմէմիշ- միսինիզ : Պու նուր թապիի նուրտան օ գա- տար ֆարզըլը տըր քի պազըլարը ծնը պէլա- հէթ թէսմիյէ իթմիշտիրլէր : հալպու քի ծնա պէլահէթ իսմի վէրէլէմէզ . շայէա էօյլէ օլ- մուշ օլտա , ծն սէքիզ ասրտան պէրի ին- սանլար ծնըն ապէս օլտըլընը իքայէ վէ իս- պաթ էթմիշ օլաճազըլարը : Ֆիհալէն ալէյճ հէր նէ գատար տա ծնըն օճաղընա կիրմէք գատիլ տէյիլ վէ մահիյէթինի թարիֆտէն ա- ճիզ գալարըլըմըզ իշուսն սըրս , հանի անլաշըլ- մազ հազլաշըլմազ տէմիշ իսէքտէ , օ հազի- զաթէն նուր տըր . չիւնքի հէր թարաֆը իս- թիսապ վէ հէր ճիհէթէ ինչիսապ իտէն զա- յէթ տէրին չիւլէլէրի վարտըր :

Էվվէթ , Ս . Աւետարանըն օ գատար զի- յատար վէ ճէրիսա քէլտմլարընտա զանն ի- տէրսին քի պիր կէօրկէ չալրանըյօր : Արա սըրա մուղլազ քէլիմէթը կէօրիւնիւր . ֆա- զաթ պու գարանըլը՝ նուրըն նօգսանընտան հուտուլա կէլմէ պիր գարանըլը օլմայուազ , պիլ աքիս պուշըն սէպէպի ծնտաթի նուրըն գուվվէթ վէ չիտաթէթի աիր : Պուշըն տա տէլիլի շու տըր քի , ծն սէքիզ ասրտան պէրի միւսթէտէյին եախօա տինսիզ էն պէօյիւք ապիլ ոահիպլէքի ծնը օզըտըլարը հալտէ . տինտմըլար ծնը անլամբյա , տինսիզլէր տէ ծնը չիւրիւթմէյէ միւվէֆֆազ օլամամըլար տըր : Ֆիքրին գանուլարընը , երլտըլարըն տէֆը ու հարաքէթլէրինի քէշֆ էյլէմիշ օլան Որոզինէն , Օգոտսինտա , Թուլմաս , Պօսիւէ , Լայլանիզ , Բաոգաթ կիւպի մէշահիր Ս . Աւե- տարանըն զարիպ թապիրաթը իւզէրինէ հաս-

րը նազարը տիգգաթ իթմիշլէրսէ տէ , ան- լայամաարզլարընը վէ պու սըրըլարը անլա- յամամալարըլա հէր շէյի կէօրիւպ իտրաք էյլէտիքլէրինի իգրար իթմիշտիրլէր : Այնի վազըլթտա հէր իշին ագսի ճիհէթինի կէօրէն , սաֆսաթլարը ֆարզ ու թէմիիզ իտէպիլէն , իսթիւզա վէ մասխարալըգտա մահիր օլան , մա մաֆիյն պէօյիւք ֆիքր ոահիպի պուլու- նան քիմսէլէր տախի Ս . Աւետարանըն թա- պիրաթլարընտա միւսպահէնէթ , պէլահէթ վէ զուլմէթտէն պաշգա պիր շէյ հօզ օլաուզընը կէօթէրմէյէ վէ իսպաթ էթմէյէ գալըլտը- լարտա տա , պուշլար սա միւվէֆֆազ օլա- մատըլար : Ֆիլհաղըգա տա պուշլարըն միւտ- տէտաը սօղըու օլմուշ օլտայտը , քրիստիան- լըզ հազարէթլէր արասընտա էօլմիւշ օլա- ճազտը : Իշլթէ տահա միւլի կէօրիւլմէմիշ սուրէթտէ ծն սէքիզ տէհիրտէն պէրի պու թապիրլէր հազգընտա էն երւքսէք վէ էն միւտազզըզ միւսպահէնէ վէ միւճատէլէլէր վազը օլմուշ օլտուզը հալտէ , ծնլարա տահա նուֆուզ իսիլմէմիշ , պինտէն ալէյճ նուֆուզ վէ քէշֆտէն երւքսէք պիր հալտէ տէվամ իտիյօրլար :

Իշլթէ պու հալ էմսալի կէօրիւլմէմիշ պիր հալ տըր : Ֆէյլէսօֆլարըն քիթապլարընտա արայընըզ , պապալմ , քէշֆի , նուֆուզը միւսթին օլմայան պիր շէյ վա՛ր մը . վար իսէ նէրէտէ տիր : Օնլարտա զուլմէթ վէ ատէմի սարահէթ պուլաճագսընըզ , պու իսէ գաիֆ- լիք նիշանէսի տէյիլ մի տիր : Պազէն տէ ծն- լարըն իշինտէ միւսպահէնէթ պուլաճագ վէ պուշըն պէօյլէ օլտուզընը պիլզաթ քէնտի- նիզ թաստիզ իտէճէքսինիզ : Ֆազաթ անլա- շըլամազ , հազլաշըլամազ պիր շէյ գաթիէն պուլամայաճագսընըզ , Հէր քէսին անլաշըլ- մազ տէմէսիլլէ պիր շէյ անլաշըլմազ օլմազ , հէր քէսին քէյֆինճէ տիւնեատա սըրը իհ- տաս օլունմազ : Պիր ֆիքրին տէրք իթտիյի- նի պաշգա պիր ֆիքրիւտ տէրք էտէ պիլիւր : Պիր թապըմ միւլիյէ իլք տէֆա չըզմագ պէօյիւք քիհալարա իստա իսէ տէ , պաշգա ֆիքրիլէրին քէնտիլէր իլէ պէրապէր , վէ եախօա հիշ տէյիլտէ քէնտիլէրտէն սօնրա եէթիշէմէյէճէյի երւքսէքլէքլէրի իրթիֆա

իթմէք ծնւարձն եւտի իղթիտարնտա տէյիւ-
տիր: Տէհա տէտիյիմիդ՝ եալրուլարնը, եա-
լլնըզ քէնտիլիքէրիտէն կիտէմէտիքէրի ի-
չուն, գանատլարնըն իւզէրինէ ալտրագ
կիւնէչէ սողրու կէօթիւրէն գարթալա միւ-
շապիհ տիր: Անճագ պիր Յիսուս Քրիստոսըն
թամ արգասընտան կիթմէք գալլիլ տէյիլ
տիր: Կէօրիւրտիւն քի օ տա պու աիւնեա-
նըն պէօյիւք ազըլլարը կիպի միւրթէֆի զիր-
վէլէր իւզէրինէ եիւքսէլիւ, անլէր կիպի
իթիֆա, տէրիւլիք, մահաուլարըզ կէօս-
թէրիւ, անլէր կիպի վէ անլէրտէն տէ գիյա-
տէ գիյա սէյլէրի ազըթարըր: ոծրա պիր-
տէն պիրէ տահա եիւքսէլէրէ չըգար, պու-
լութլարա տաիլի վէ չիտտէթլի վէ նուֆու-
զը զայրը գապիլ պիր նուր իչինտէ գաիպ օ-
լուր: Իչթէ պուրատա հիչ պիր քիմսէ ծնուն
արգասընտան կիտէմէզ:

(Մապաւի վար)

ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲԱՆՑ ՎՐԱՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹ Ի ԻՆՆԵՐ (*)

Ն.

«Այլ որ մարգաէր քլաս,
«ճանոյակասար, քալցրաքարայ»
«ճեզ, քարէկիւր եւ քարեմոյն,
«Եւ պիտի քլաս սիւղի»:

(Շար.)

Բ.

«Հանոյակասար քլաս»

Հանոյակատար մարդը անիկայ է որ կը
ջանայ գիտել և ուսումնասիրել ուրիշներուն
նկարագիրը, բնաւորութիւնը, միտումները և
իրենները տնտես համաձայնեցնել: Անիկա մեր
գաղափարները, մեր ճաշակները կ'ընդունի և
ամենափոքր սոսիթէն կ'օգտուի՝ միշտ հաճոյք
պատճառելու համար: Հանոյակատարութիւնը
առաքինութիւն է և կամ մոլութիւն, ըստ
կիրառութեան զոր կ'ընէ մարդը: Մզլութիւն

մի է, երբ հարութիւնն արծարծելու, մարդ
մը մոլար ճամբու մէջ պահելու, զանիկայ
խաբուսիկ խօսքերով շլացնելու կը գործած-
ուի: առաքինութիւն է երբ մէկը, իբրեւ
ճշմարիտ բարեկամ, իր ճաշակները, իր պար-
տաւորութիւնները կը զտէ, արդար և բա-
նաւոր իրերու մէջ անոր բարիք ընելու
համար: Տես այդ բարեկամը որ երկայնատու-
թեամբ քեզի կը համբերէ, որ զքեզ քաջա-
լերելու համար կը գովէ, որ իւր խորհուրդ-
ներովը քեզի կ'օգնէ, քեզի չի հակառակիր,
եթէ ոչ երբ կը պարտաւորի ասիկա ընել.
քու վտախքներդ կը կանխէ կը կատարէ այն
ամէն լանի մէջ որ կրնայ. քու բնաւորու-
թիւնդ կ'ուսումնասիրէ, կը գիտէ, որուն ի-
րենը կ'ենթարկէ, ուրիշ բան չի փնտռեր եթէ
ոչ քեզի օգտակար և հաճոյական ընծայել
ինքզինքը:

Բայց զգուշացի՛ր նմանելու այն թոյլ
մարդկանց, որ յատուկ նկարագիր մը չունին,
որոնք մատերով կակղցած մոմերու պէս, զի-
րենք չըջապատող ամէն բաներուն զորոյմը
կ'անունն: Բարի կամ չար, զգոն կամ թե-
թեւամիտ, իրենց գոնուած ընկերութեան
պայմանին համաձայն, ճշդիւ են, ինչ որ ի-
րենցմէ կ'ուզուի որ ըլլան: Երաժշտութեան
գործիչներուն նման, զորոնք հնար է լարել
ուզուած ամէն ձայնը, ամէն խաղը տալու
համար. և կամ ինքնաշարժ մեքենաներու
նման, որոնց ամէն տեսակ մարդ ներկայա-
ցնել կը տրուի, այս սկարամիա հոգիները,
զորոնք հաճոյակատարութիւնը յաճախ այլևս
անձնական բարք մը չունենալու կը հասցնէ,
թերութիւն մը միայն ունին, այսինքն ու-
րիշներուն ունեցած բոլոր թերութիւններն
ունենալը և ուրիշներուն իրենց ընել տալ
ուզած ամէն բարիքը կամ ամէն չարիքը ը-
նելու կարողութիւնը: Բոլոր իրենց կեանքը
ուրիշներու զիջանելով, անոնց կրքերուն յար-
մարելով, անոնց օրինակներուն հետեւելով
կ'անցընուն, և հուսմանականաբար իրենք լծնա-
նական մոլութիւն մը չունենալով, յաճախ
աւելի մոլութիւն ունին:

Բոլոր բարի յատկութեանց մէջ չի գտնուիր
թերեւս հատ մը, որ այնչափ ընտրողութիւն

(*) Տես թիւ 103, էջ 440.

պահանջէ, որչափ հաճոյակատարութիւնը, եթէ չատ քիչ ընես, տմարդութեան մէջ կ'իյնաս. եթէ չատ ընես, ծառայական կ'ըլլաս: Միջին ճամբան փափուկ և ազնիւ է: Սակայն հաճոյակատարութիւնն ալ կարի միջարդի առաքինութիւն մըն է: Մարդ լաւ սիրտ մը ունենալու է՝ ուրիշներուն հաճոյք պատճառելը սիրելու համար. չատ հանճարեղ ըլլալ պէտք է ուրիշներուն կամաց պատշաճութեամբ յարմարելու համար. մեծ համբերութիւն կ'ուզէ, ուրիշներուն բնաւորութիւններուն, թերութիւններուն եւ երբեմն նաև քմահաճոյից, առանց անոնցմէ պաղելու, համբերելու համար. մեծապէս հաստատամիտ ըլլալու է, երբէք չզիջանելու համար տալու կամ ընելու բան մը, զոր մարդուս պարտաւորութիւնը կ'արդելու: Ասոր համար է որ ճշմարտիւ հաճոյակատար մարդը հազուադէպ է. փոխանակ իր ճաշակը, իր գաղափարները ուրիշներու ճաշակին եւ գաղափարաց յարմարցնելու, այն ամէն բանի մէջ որ ներեալ է, կ'ուզէ իւրաքանչիւր ոք ընդհակառակն իշխել, կ'ուզէ որ ուրիշները իրեն յարմարին, կ'ուզէ վերջապէս ամէնուն նախադասուիլ:

Մեծերու հետ, խղճին ներած ամէն բանի մէջ, հաճոյակատար ըլլալը պարտք մըն է. մեր հաւասարներուն հետ բարեկրթութիւն է, մեզմէ ստորիններու հետ բարեսրտութիւն է, ամէնուն հետ անոնց բարեկամութիւնը սիրաշահելու եւ ինչ որ անոնցմէ ուզենք, ընդունելու ամենալաւ միջոցներէն մին է: Շօլնի դուքսը, Աղեքսանդր ութերորդի քահանայապետութեան ժամանակ, նախորդ Քահանայապետին Պաղղիոյ հետ ունեցած խընդիրը աւարտելու համար Հոռոմ զրկուած ըլլալով, փափաքեցաւ որ Բօլինեաք Աբբան, ապա Կարդինալ, այդ դեսպանութեան կերպով մը մասնակցի: Նոր Քահանայապետը, կատակելով գանգատեցաւ որ այդ երիտասարդ քահանան հրապուրիչ մըն էր: Երբէք ինծի չի հակառակիր, կ'ըսէր, միշտ իմ կարծիքս ունենալ կը քուի եւ չեմ գիտեր ի՛նչ պես, սովորաբար ինծի իւր կարծեաց հետեւիլ կու տայ: Ի գոհութիւն սրտի դեսպանին՝ խընդիրները յաջող վերջ մը ունեցան:

Գ

«Քաղցրաբարոյ ըլլաս»

Նկարագրի, այսինքն բնաւորութեան քաղցրութիւնը՝ բնութենէն տրուած ամենասիրելի յատկութիւններէն մին է: Եւ եթէ բնութիւնը զայն մեզի տուած չըլլայ, զայն ստանալու համար ամէն ճիգ ընելու ենք: Անհնարին չէ այդ, միայն բարի կամեցողութիւն և քաջութիւն պէտք է: Սուրբ Փրանկիսկոս Սալէզեան դիւրաբորբոք և բուռն բնաւորութեամբ մը ծնած էր: Հազիւ թէ իր թերութեան վրայ անդրադարձաւ, սկսաւ բոլոր ուժով զայն ուղղելու, և քաղցրութեան տիպար մը եղաւ, ինչպէս որ առիթի մը մէջ յայտնի ցուցուց: Երիտասարդ ազնուական մը, որ զինքը կ'ատէր, անոր պատուհաններուն տակ սարսափելի աղմուկներ հանեց և չատ մը շուներու հաչիւններուն քանի մը լիբր ծառաներու նախատինքներն ալ աւելցուց: Ասով չբաւականանալով, անձամբ սուրբ եպիսկոպոսին սենեակը ելլելու աներեսութիւնը ունեցաւ, և հոն, ինչ աւելի նախատալից և անարգական բան որ իւր կատաղութիւնը իրեն կը թելադրէր, ամէնն ալ դուրս ժայթքեց: Եպիսկոպոսը հանդարտ աչքով մը գիտեց այդ կատղած մարդը և անոր և ոչ բառ մը պատասխանեց: Այդ ազնուականը այս լռութիւնը իբրեւ արհամարհանք համարելով, ալ աւելի կատղեցաւ եւ իւր լրութիւնը մինչեւ յետին աստիճան նախատինքներ ընելու հասաւ: Երբ այդ կատղած մարդը վերջապէս մեկնեցաւ, հարցուցին սուրբ եպիսկոպոսին թէ ի՛նչպէս կրցած էր լռել այնչափ նախատանաց հանդէպ: Մենք, ըսաւ, այսինքն լեզուս եւ ես դաշինք մը դրինք, եւ համաձայնեցանք որ, երբ սիրս յուզուած ըլլայ, լեզուս բառ մը պիտի չարտաբերէ: Կրնայի՞ր աւելի լաւ դաս մը տալ այդ խեղճ զգեսին քե, ի՛նչպէս պիտի ինքզինքը զապել, երբ ոչ լռելովս. եւ իւր զայրոյթը կրնա՞ր աւելի շուտ հանդարտիլ, երբ ոչ իմ լուրսեամբս: Հարկ չէ՞ կիրքէն յուզուած քրուառականի մը վրայ գրալ:

Թարգմ. Ն. Ծ. Վ. ԱճԻՄԵՆԸ

(Շարունակելի)

ԵՐԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՏՕՆԱՅՈՅՑ

- Օգոստոս 3 † Կիր. զկ. Զ.— Զկնի Վարդավառի
- 4 Բշ. դմ. Եղիսեայ կուսին եւ իոր նորա Փիլիպպոսի եւ իմոր նորա Կղաւղեայ եւ երկուց եղբայրսն Սեդեայ եւ Ապիսոնի եւ երկուց ներքինեացն եւ Ս. վկայիցն Եղիսիոսի եւն. եւն.
- 5 Դշ. դկ. Սեդեասոսի Հոռմայ Հյւսս.ին եւ Կոստանդիանոսի քգր.ին եւ Մարութայի եպ.ին
- 6 Դշ. ամ. Պանոց
- 7 Եշ. ակ. Կուռնեիոսի հրիւրս.ին եւն.
- 8 Ուրբ. լմ. Պանոց
- 9 Շք. լկ. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն երկերիւ հայրապետացն:

Մ Ե Ծ Ն Ն Ե Ր Ս Է Ս

(Շար.)

Հայոց նախարարները Արշակ Թագաւորէն ապրատման, անոր շինել տուած Արշակաւան վատանուն քաղաքին համար, և անոր դէմ գրգռեցին Պարսից Շապուհ Թագաւորը: Նոյն միջոցին Յունաց Վադէս կայսրը լսելով Թէ Արշակ Հռոմայեցիները Թողլով Պարսից յարեր է, Թէոգոս զօրավարը շատ զօրքով Հայաստանի վրայ շարժեց:

Արշակ ամէն կողմէ նեղը մտած՝ նորէն դիմեց Ս. Ներսէսի, եպիսկոպոսները և մի քանի նախարարները միջնորդ բռնելով և խոստանալով ապաշխարել, միայն Թէ Հայրապետը խաղաղութեան հնարք մը գտնէ:

Սուրբը նոյն Թագաւորը հաշտեցուց գծաւալ նախարարաց հետ և ապա անձամբ գնաց Թէոգոսի աղաչեց որ երկրին քնաս չհասցնէ, խոստանալով ապա հարկ և մի քանի պատանդներ, որոնց հետ նաև Պապ արքայորդին: Թէոգոս ընդունեցաւ սուրբին առաջարկը, բայց խնդրեց որ Սուրբն ալ իրեն հետ կայսեր մօտ երթալ:

Վաղէս որ ժանաբարոյ արիստեան մըն էր, Ս. Ներսէսի գալուստը լսելուն պէս, գիտնալով անոր հաստատման ուղղափառութիւնը, իսկոյն աքսորեւ տուաւ զայն իր երկու ասրկաւազներով:

Եղանակը ձմեռ ըլլալով, նաևով աքսորավարը երթալու ոտեն, սաստիկ փոթորիկ մը ելաւ և նաւը անձնակ կղզի մը ձգեց: Հոն ութը, ինը ամիսի չափ կեցան, և երբ Վաղէս չարաչար մահաւամբ մեռաւ և Թէոգոս բարեպաշտ կայսրը Թագաւորեց, Ս. Ներսէս ուրիշ շատ մը սուրբ հոյրերու հետ աքսորքէ դարձաւ: Եւ ներկայ գտնուեցաւ Կոստանդնուպոլսոյ Ժողովին որ նոյն օրերը գումարուեցաւ հոգեմարտ:

Մակեդոնի և նոյն ժամանակուան ուրիշ հերձուածողներուն դէմ:

Երբ Ս. Ներսէս կը պատրաստուէր իր աթոռը դառնալու, լսեց Արշակի չարաչար մահը և Հայաստանի՝ Պարսից կողմէն աւերուելը: Ուստի Թէոգոս Մեծին ապաչեց որ Կոստանդնուպոլսոյ գտնուող Պապ արքայորդին Թագաւոր տնուանէ և Յունաց զօրքով Հայաստան շրջէ: Պարսիկները այն տեղէն վատրելու համար, Թէոգոս կայսրը կատարեց Սուրբին խնդրքը:

Պարսից Թագաւորը այս բանս լսելով Հայաստան շրջեց բազմաթիւ զօրքեր, որոնք եկան բռնակեցան Զիրաւ դաշտին մէջ, Նպատ լեռան մօտ: Մեծն Ներսէս օրհնեց և քաջալերեց Հայոց և Յունաց զօրավարները և զինուորները, որոնք առիւծաբար յարձակեցան Թշնամեաց վրայ: Մէկ մասը ջարդեցին, մնացածները փախստեան մատնեցին: Պատերազմին ժամանակ Մեծն Ներսէս, Մովսէս մարգարէին պէս, բազկատարած անդադար աղօթեց քրիստոնեայ զինուորներու յաղթութեան համար:

Խաղաղութեան հաստատուելէն վերջը, Սուրբը յորգորեց Թագաւորն ու իշխանները որ բարեպաշտութեամբ և սիրով ապրին: Բայց Պապ մանկահասակ և խակամիտ ըլլալով, ամօթալի ընթացք մը բռնեց և ամէնուն զգուշի և գանձի եղաւ: Ասոր համար Սուրբը սաստիկ յանդիմանեց զինքը, բայց Պապ փոխանակ դարձի գալու նենգութեամբ կանչեց Սուրբը խախ գիւղը և գինիին մէջ մահադեղ խառնելով զինքը Թնուանորեց:

(Շարունակելի)

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՏՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ՝ ԳՐԲԷՆ

Գիրք Ա.—Գլ. ԺԲ.— Նեղութեան օգնակարութեան վրայ:

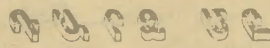
Ուստի մարդս պէտք է աշնպէս հաստատուի յ'Ասուած, որ հարկաւորութիւն չունենայ փնտռելու մարդկային շատ միջոցաւորութիւններ:

Երբ բարի կամք ունեցող մարդը կը նեղուի կամ փորձութիւններ կ'ունենայ, կամ շատ խորհուրդներով կը օանջուի, ա'ն ասեմ կը հասկնայ որ Ասուած իրեն շատ հարկաւոր է, եւ քի առանց անոր քննալ բարի բան մը չի կրնար ընել:

Նոյնպէս ա'ն ասեմ կը յիշի, կը հեծէ եւ իր քրտմ խեղճութիւններուն համար կ'աղօթէ:

Ան ասեմ ձանձուրութիւն կը զգայ աւելի երկար ապրելի, եւ կը փափագի որ գայ հասնի մահը, որպէս զի ելլէ մարմնէն ու Բրիստոսի հետ ըլլայ:

Նոյնպէս ա'ն ասեմ չու կ'ըմբռնէ որ կասարեայ ապանդութիւն եւ շիռլի խաղաղութիւն այս աշխարհիս վրայ չի գտնուիր:

Այսպէս Յոն Թուփիլ շատ տարիներէ ի վեր Հալլի համալսարանին մէջ ժամանակակից պատմութիւնը կ'ուսուցանէ: Հայակապ երկասիրութիւններ ունի սնդղիացի Բիթ Նախարարին վրայ, ինչպէս նաեւ նկատմամբ Գերմանական կայսրութեան կազմակերպման՝ Աւստրիոյ և Ֆրանսոյի դէմ մղուած պատերազմներէն վերջը: Ինք շատ նշանաւոր ուսուցիչ մըն է: Շատ ջերմասէր բողոքական մըն էր:

Գանի մը տարի է որ Յոն Թուփիլ ուսուցիչը կաթողիկէ եղեր է: Այս դարձը Գերմանիոյ մէջ մեծ յուզում յառաջ բերաւ, մանաւանդ որ Յոն Թուփիլ երկասիրութիւն մըն ալ հրապարակ հանեց իր դարձին մասին:

Շահեկան է կարծենք այս գրքին վրայ մանրամասն տեղեկութիւն մը ապա մեր շնորհըներուն:

Գրքի մը բանալին՝ իր յառաջաբանն է: Յոն Թուփիլ յառաջաբանը կարճ է, հիւթեղ և շահադրդողական: Ահաւտակ:

«Կաթողիկէ եկեղեցւոյ ծոցը մանկէս անշուշտ յառաջ բերաւ մեծ զարմացում և առիթ տուաւ շատ մը աննպաստ գատողութեանց: Միշտ այսպէս կ'ըլլայ երբ իրողութիւն մը, արդիւնք թաքուն բարեքրութիւն, յանկարծ երևան կու գայ: Իմ դարձիմ մասին եղած գատողութիւններուն նկատմամբ չեմ կրնար անտարրեր մնալ: Ինծի սլարտք կը համարիմ յայտնել թէ այս բանս ինչպէս տեղի ունեցեր է. թէ և հաճելի չէ հրապարակել ներքին «փորձառութիւնները», և իր անձին վրայ այնքան խօսիլ: Սակայն այս մասին անհրաժեշտ կարեւորով շատացեր եմ, և աւելի օգտակար համարեր եմ ծանոթանալ դարձովս ստացած «ծանօթութիւններուն» վրայ: Այս գիրքը սոստուածաբանական երկասիրութիւն մը կամ կաթողիկէ վարդապետութեան բովանդակութիւն մը չէ՞: Պատմութիւնը ուսումնասիրած ըլլալովս՝ այս նիւթերուն մէջ ձեռնհասութիւն չունիմ: Ուզած եմ լոկ անցողակի ուրուագծել կաթողիկէ եկեղեցին

ա'յնպէս ինչպէս ինծի կը ներկայացնեն դանդաղացումներս, նկատողութիւններս, և ուսումնասիրութիւններս: Գիտեմ որ ուժգին յարձակումներ պիտի կրեմ, բայց անոնք պիտի պիտի չկասեցնեն: Եւ կարծեմ թէ ոչ ոք կրնայ զլանալ ինծի այս բարձր նիւթին վրայ գիտակցաբար խօսելու ձեռնհասութիւնը:

Այս գիրքը ունի վեց գլուխ: 1. Սուբեկեղեցւոյ ծոցը դառնալս: 2. Կաթողիկէ եկեղեցւոյ հիմը: 3. Ս. Հաղորդութիւնը: Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ: 4. Սէրը: Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ: 5. Ազատութիւնը: Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ: 6. Թշնամութիւնը: Կաթողիկէ եկեղեցւոյ դէմ:

Ստալին գլուխը ամէնէն շահագրգռականն է: Յոն Թուփիլ հոն կը պատմէ իր դարձը: «Պահպանողական բողոքականութեան մէջ դաստիարակուած ըլլալով՝ անցայ այն ամէն վիճակներէն, որոնցմէ հառաբակօրէն կ'անցնէին սնկախութեան ձգտող երիտասարդ իմացականութիւններ: Նախ տարակոյս, յետոյ՝ նիւթադաշտակուն, համառուածեան, արդիական յղացումներ, և այս ամէնը՝ խառն ի խառն: Միտքս մթաղնած էր, բայց կը քաշէի տեսակ մը հաւատք և կը գործադրէի կրօնական յարածքերս»:

Նոյն միջոցին՝ Յոն Թուփիլ կը ճանչնար Կաթողիկէութիւնը միայն իր յոճախած բողոքական սնծիքէն լատ՝ սոստուգիւններէն և զրգարառութիւններէն և... Աստուածային թոտերտաղէն զոր յարտուեալ ետքիցով կը կարգար: 1901ին, աղտոտմիտ բողոքականներու լքման որ երկերը կարգադու անվորութեանը համակցա, սկսաւ քննել Ա. Հառնաքի Բրիտանիայի Կոնգրէսին մասին նշանաւոր բանախօսութիւնները, ուր պատմական քրիստոնէութեան և ուրիշ իսկ յուսկուն բողոքականութեան գրեթէ ստիպող չէնքը հիմն ի վեր տապալեր է ան: Տարօրինակ բան, այս գրքին ընթերցումը Յոն Թուփիլ վրայ անախտալ արգիւնք մը յառաջ բերաւ: Գիրքը հոգեկալիկ նորէն յարեալ պահպանողական բողոքականութեան: Այնուհետեւ աւելի ջերմասէր կրօնական կեանք մը սկսաւ, տաճարին մէջ տեղի ունեցող աստ-

ուածային պաշտօնականներն կանոնաւորապէս ներկայ կը գտնուէր, կ'ուղեւորէր ասիւքան բարեպաշտօրէն հովուին քարոզչերուն որ իր կրօնակիցները զինքը ծնողայեղ կը կոչէին: Այս բանս իրեն շատ դարմանք կը պատճառէր: Ստար երկիր ըրած ուղեւորութեան ընթացքին սկսաւ նշմարել որ կաթողիկէ եկեղեցիները բողոքականոց տաճարներէն աւելի յաճախ և աւելի քրկոր ժամանակ քաց են. և կաթողիկէ ծէսը, հասարակութեամբ հղած աղօթքները շատ սրտայայտ են և նստատաւոր՝ կրօնական զգայման առաւելութեան: Բողոքականութեան մէջ դատարկ մը չգտայ, և այս զգացումը աւելի եւս ուժգին հանգամանք մը առաւ երբ դառն աղէտներ, ի մէջ այլոց իր զաւակներուն մօտը հարուածեցին զինք:

Ամենէն նշանաւոր հովիւներու հետ ըրած խօսակցութիւնները չկրցան անհետ ընել այն խոսքութիւնը, այն տախտակ անհանգստութիւնը, այն տենչն ու ձգտումը գէպի լաւագոյն կրօն մը: Իայց ընաւ միտքէն չէր անցնէր ընդգրկել կաթողիկէ կրօնքը, «որ կը պատուիրէր պաշտօնունքը Ս. Կուսին և Սուրբերուն»: Ինք, ուսուցիչ համալսարանի, այդ միջոցին տեղեակ չէր կաթողիկէ վարդապետութեան: Բայց սկսած էր գարմանքով նկատել կաթողիկէութեան նուիրապետական հզօր յօրինուածքը, ծէսը, և այն կրօնական զգացումները զորս կ'ազդէր, կը տածէր և կը տարածէր:

Տեսաւ տակաւ տկար կողմը այն յարձակումներուն, զորս հովիւները իրենց քարոզչներուն մէջ, կ'ուղղէին Քահանայապետին չափէն աւելի շքեղ արարողութեանց գէմ. «որովհետեւ երախտոյրին տակ կրնար գտնուիլ փչէ պսակ մը»: Այս միջոցին իր ըրած կրօնական հետազօտութիւնները համոզեցին զինք թէ բողոքական անկախ Վարդապետ մը անհրաժեշտ կարեւոր է. այս կերպով զինքը կաթողիկէութեան մօտեցնողը եղաւ յաւէտ բողոքական եկեղեցիներու մէջ տիրող վարդապետական խառնափնդորութիւնը:

«Կաթողիկէ էի ես, որչափ որ կրնայ ըլլալ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հետ ընաւ յարա-

բերութիւն չունեցոր մը»: Ահա այսպէս կ'ուրակէ Փոն Ռուվիլ իր նոյն ատենուան վիճակը: Տարօրինակ բան, մտքէն չէր անցնէր՝ աւելի ճիշդ և որոշ տեղեկութիւններ ստանալ կաթողիկէ ճշմարիտ վարդապետութեան մասին պաշտօնապէս ընդունուած հեղինակներու զրքերէն: Դիպումով միայն առիթ ունեցաւ հմտանալ կաթողիկէ վարդապետութեան բովանդակութեան, զոր յօրինած էր Վիկտուարի կաթողիկէ ուսուցիչ մը, Ռէյնհոլտ: Այս գիրքը գնեց, կարդաց և ուշադիր քննութեանէ մը ետեւ, տեսաւ թէ «մանուկ հասակէն կաթողիկէութեան մասին բողոքական սոսա բաներ սորվեցուցած են ինքն»: Բայց դարձաւ կարելի չէր համարել իր դարձը: Ս. Հաղորդութիւնը, իրական ներկայութիւնը և գոյացափոխութիւնը զինքը կը կասեցնէին: Սակայն սկսաւ այս մասին հարցումներ ընել կաթողիկէից իսկ. և ամէնքը պատասխանեցին իրեն շատ սիրալիկ կերպով, բայց միանգամայն մեծ և անակնկալ վերապահութեամբ: Այն կաթողիկէները որոնց հետ կը տեսնուէր զինքը չէին մղեր կաթողիկէութեան դառնալու, Դարձեալ սկսաւ ուսումնասիրութեան: Հէֆերէի ժողովին պատմութեան ընթերցումը զինքը աւելի մօտեցուց կաթողիկէութեան: Մոլէրի մէկ երկատիրութիւնը վերջ տուաւ Ս. Հաղորդութեան վարդապետութեան նկատմամբ ունեցած տարակոյժներուն: Այս կէտին հասնելուն պէս, խոստովան ուսուցիչը առաւ քրիստոնէական մը և անոր մէջ բովանդակուած վարդապետութիւնը կէտ առ կէտ քննեց: Ամէնը կ'ընդունէր: Հոն կարդաց նաեւ սա նախադասութիւնը որ իրեն կը վերաբերէր. «Երիտօրի հաւատքէն և փրկութենէ դուրս կը գտնուի այն, որ կը ճանչնայ կաթողիկէ եկեղեցին, համոզուած է անոր հեղինակութեան մասին, բայց յանձն չ'առնուր անոր մէջ մտնել»:

Դարձը որոշուած էր: Դնաց կաթողիկէ քահանային քով, լրացուց իր ուսումը և, քիչ մը վերջը, ընդունուեցաւ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ: Անմիջապէս առաջին Հաղորդութիւնը առաւ. և «խորհուրդը իր առջեւը պարզուեցաւ»:

ՂԱՅԻՊ ՕԼՍՈՒՇ ՄԷՍԵՐՐԵՅԼԵՐ

Բէտէր, վալիտէ վէ չօճուգ, հէր իւչիւտէ օճաղըն գարչըսընտա տիւղ իւսթիւնէ կէլմիշ, Յիսուս Մանուկըն կէչէճէյի կիճէ՝ աշագլարընա կիյինէպիւմէսի իչիւնս պիր չիվթ կիւղէլ չիզմէ հէրլէշտիրիօրլարտը: Իչլէրինի պիթիրտիքտէն սօնրա վալիտէ, նաղըն էվլաաղընը հաթըրմաղա կէօթիւրտիւ: Բէտէր տէ մուխապէրաթընը իքմալ իթմէք իւզընէ մասապիւնըն պաշընա ալտէթ իթտի:

Տէհչէթլի պիր մուխապէրէսի վար իտի. մանթըգասընըն հէր թարաֆընտան միւնթէխիպլէր քէնտիսինէ մէքթուպլար հաղարլար, եա հիւմայէ վէ մուալէնէթիւնի բէճա իտէրլէր վէ եախօտ իսթիթաֆաա պուլընըրլար իտի: Պուլլարըն քեաֆֆէսինէ սէ ճէվապ վէրմէլի... Սիյասէթ ինասըն կէչինտիւմէղ իտտիասընտա պուլընանլար վար իսէ տէ, պու ատամ իչիւն սիյասէթ բէք լութֆեհար պիր տիտար արզ էյլէմիշտի: Բէյ տէր բէյ պէլէտիյէ աղաուր, բէյիս վէքիլի վէ մէպուս օլապիլմիշ վէ էվլէլլէրի աշաա սօգուզ եիւզ վէ տահա սօնրալարը պին սէշ եիւզ ֆրանք մաաշ ալարազ, թալիին գատէմէսինի պիր միւսասատէյի պի նազիրէ իլէ իրթիգա էթմիշ իտի:

Սահիհ տիր քի պու տէրէճէյի պուլապիլմէք իչիւն «իթիգատաթըն տինիյէսինտէն» վաղ կէչմիշ, մէզնէպիւնին իյճապընտան օլան վէզայիֆի թէրք իթմիշ վէ հաթթա... ֆըրանմասօն լօթընա պիլէ գայա օլընմըշտը: Պիր վազըթ, զէքեսսընը, ֆաալիյէթլինի վէ ֆիլիսանըն միւտտֆիի միւսթազպէլի օլտպիւլէճէյինի կէօրէն Յիսուսեան վարդապետլէրին թազիմլէ սէլաւալարընը պու զաթ՝ պու կիւն մէճլիսի մէպուսանտա, սօլտա, բուհալանա գարչը պիր հարպըր տայիմի իլան իթմիշ օլանլարըն էօն սաֆֆընտա, ճէմիյէթլին իիւթիլալընը իլթիղամ իտէնլէրին արաաընտա ախզը մէվգի էյլէմիշտի:

Շան ու չէրէֆի, իզպալբէրէսթիյի, օշըն իզտիրապըր վիճասընըն թաթմիյն իտէմէտիյի կիպի, միւվէֆֆազիյէթլէրի սէ քէն-

տիսինէ պիր գալպ բահաթլըղը պախշ իտէմէյօրլարտը: Պու սէպէպէ մէպնի տիր քի, քէնտիսինին խըյանէթլէրինէ պիր մուգապէլէ օլմագ իւզընէ, հիշ օլմագսա, էվլաաղընը քրիսթիյան հիսսիյաթլաընլա պէօյիւմէսինի արզու իտէրտի: Պիր թարաֆտան չօճուղընը հիւքիւմէթ մէքթէպիւնէ գօմամաղա գարարը գաթի վէրմիշտի, չիւնքի օրանըն թէրպիյէսինտէն իքրահ իտիյօրտը, օ պիր թարաֆտան, ծըր պիր գաթօլիք մէքթէպիւնէ գօմայա ճէսարէթ իտէմէյօրտը, չիւնքի միւնթէխիպլէր պու հալինտէն մէմուսն օլմայաճագլարտը, պինաէն ալէյի, հէմ քէնտի բէտէրլիք վազիֆէսինի վէ հէմ տէ խալըն մէմուսն էտէպիլմէք իչիւն պիր չարէ տիւչիւնմիւշ, վէ չօճուղընը թալիմ ու թէրպիյէսինի թէմին իթմէք իչիւն էմիյէթլի վէ էյի ֆիքիւրլի պիր մուալլիմէ պուլմուշ վէ էվինէ ալմը իտի:

Պու սուրէթլէ, տահա անճագ սէքիլ եաշընտա պուլընան Ժօզէֆ, սաղըսըղ նազարլարտան ուզագ օլան քէնտի խանէսինտէ քէմալը սէրպէսթի իլէ քրիստոնէական վարդապետութիւնընը էօյրէնէպիլլիրտի, հաթթա գարուլարըն էյիճէ վարալը օլտըղընա գանի օլտուղը վազըթլարտա բէտէրի տէ ծըն տէրսինի տինլէրտի:

* *

Օ կիճէ արթըզ բէք ուզուսն իտի. Ժօզէֆ իքի տէ պիր եէնի հէնի բիւյալար կէօրէրէք ույանրյօր վէ սօնրա եինէ քէսիք պիր ույպույա տալլյօրտը: Նիհայէթ սապահլան բէք էրքէն ույանտը: Տաթէն պու սըրաուա բէտէր վէ վալիտէսի տէ քէնտիսինի ույանտըրմագ իչիւն օտաուընա կէլիյօրլարտը: Պու սապահ Ժօզէֆի ույանտըրմագ իչիւն պէր միւթտա ծընը գօլընտան չէքմէյէ, էլպիսէսինի կիյինմէք վազթը կէլմիշ օլտուղընը իիւթար իթմէյէ մէյտան գալմատը: Պիր գաշ տագիգա սօնրա հէր իւչիւ պիր արատա էվլէլքի ազշամըն մէնղարէսինի թէճտիտ իտիյօր վէ օճաղըն գարչըսընտա տիւղ իւզէրինտէ պուլընըյօրլարտը:

Ճաւաշճա բէրաէ գալտըրըլար, Ժօզէֆ

հետիյէլէրէլ տօլու օլան չիզմէլէրի կէօրտիւ-
յիւնտէ մէսէրրէթինտէն պաղըրմաղա պաշ-
լատը... Յիսուս Մանուկ օրաստան կէչիւշտի
Պիւթիւն հէտիյէլէր չիզմէլէրին իչինէ սըղա-
մատըղընտան, միւրսէլի սէմափի պիր թա-
զըմ բաքէթլէրի տէ քիւլիւն իւզէրինէ պը-
րազմըշտը:

Բէտէր օնլարը պիրէր պիրէր գալտըրըյօր
վէ վալիտէ տախի մասանըն իւզէրինէ տի-
ղիյօրտը: Բաքէթլէր պըրմըղը վէ եա մափի
չէրիսլէրլէ պաղըր իտի քի մութլազա մէ-
լէքէրին բարմաղլարըյա էօրիւլմիւշ իտի-
լէր... Ժօզէֆ մէմուսն, մէսրուր պուշլարը
սէյր իտիյօրտը վէ քէնտի քէնտինէ տէյօրտը.
«հէր հալտէ պու հէտիյէլէրի կէթիւրէն մէլէք
պիր թարաֆա կիզլէնմիւշ պէնի թէմաշա ի-
սիյօր օլմալը տըր», վէ պու ֆիքրէ մէպնի
պաշընը բէրտէնին ալթընա սօպարազ, օճա-
ղըն գարարմըշ տէլիյինին քէօշէլէրինտէ ա-
ճէպա սաղըր պիր քիմսէ վա՞ր մը տըր տէյէ
պազըյօրտը:

(Մապասի վար)

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Հ Ռ Ո Ս Ե Ի Կ Ա Յ Ո Ղ Ի Կ Է Ա Շ Խ Ա Ր Ը

Յուլիս 20ին Լեւոն ԺԳ.ի մահուան տաճկերորդ
տարեգարկին առթիւ, հաւատացեալները բազմու-
թեամբ այցելեցին սնոր քերեղմանը և հոն աղօթե-
ցին:

Նոյն օրը, Պիոս Ժ. ընդունեցաւ Սուրբ-Գամատոսի
պալատին մէջ Սուրբ-Յովսէփ նորահաստատ թեմին
ժողովուրդն ու ընկերութիւնները: Ներկայ էին նաև
ուլիշ բազմութիւն տնօրէն Ն. Սրբութիւնը ոչ միայն
օրհնեց հաւատացեալները, ինչպէս նախորդ ընդունե-
լութեանց մէջ, այլ նաև ուղղեց անոնց մի քանի յոր-
դորական խօսքեր, զորս, այն ընդարձակ տեղւոյն մէջ,
ամէնքը որոշ որոշ լսեցին:

Յուլիս 15ին Գանգալի մէջ վախճանեցաւ
Գամարէի Արքեպիսկոպոս Տըլամէս Գերապայծառը:
Հանգուցեալը շատ գործունեայ և արդիւնաւոր կեանք
մը ունեցեր է: Ծնած է Բարիզի մէջ 1818 Փետրուար
1ին: Փայլուն յաջողութեամբ իր ուսման շրջանը լնցը-
նելէ յետոյ քահանայ ձեռնադրուեցաւ և եղաւ Ժո-
ղովրդապետ Իսապուր Տիւրքուր, ուր մեծ զարկ
տուաւ կաթողիկէ ընկերութիւններուն: 1904 Ապրիլ

15ին Լեւոն ԺԳ.ի հրամանաւ բարձրացաւ Բէրիկէօյի
աթոռը: 1906 Սեպտեմբեր 3ին Պիոս Ժ. անուանեց
զինքը օգնական Գամարէի Արքեպիսկոպոս Սոնուս
Գերապայծառին: Իր անխնայ ու յորդ գործունէու-
թեան շնորհիւ թեմին գործերը հիանալի զարգացման
շրջանի մը մէջ մտան:

Իր հովուական թուղթերէն շատերը, յատկապէս
մամուլին վրայ, դարոցական դատաբարբու և ամուս-
նալուծման դէմ գրածները՝ մեծ ազդորդ արձագանգ
գտան ամէն կողմ:

1903ին, անգի հեր պայքարեցաւ կրօնական միա-
բանութեանց համար. մասնաւորապէս՝ Կերափոխման
կարգին համար:

Գամարէի ամբողջ կաթողիկէ ընկերութիւններուն,
ակումբներուն սիրտն էր, կեդրոնն էր:

Արհի. Սոնուսի վախճանելէն յետոյ սնոր տեղը
անցաւ Տըլամէս Գերապայծառը. բայց աւա՛ղ, իր
թեմականները չկցան երկար տան վալիշ իր սղ-
մարդին ձիրքերը. մահը զրկեց զիրենք փութով այս
եռանդուն առաքելէն:

Ս. Հաղորդութեան առաջիկայ Միջազգա-
յին Համաժողովը տեղի պիտի ունենայ Լուրտի մէջ,
1911 Սեպտեմբեր 9, 10, 11, 12 և 13ին:

Վատիկանի Զուխցերացի գունդին մէջ ծա-
գեցաւ ըմբոստութիւն մը, որուն մասին սապէս կը
գրէ Օստրվաթտ Բօւանիօ թերթը Յուլիս 20 թիւով:
«Այս օրերս Զուխցերացի գունդին մէջ տեղի ու-
նեցաւ արգարեւ ողբալի եղելութիւն մը, բայց ոչ
այնչափ ծանր, որչափ ցոյց տալ կ'ուզուի»:

Յուլիս 17ին այդ գունդէն քսան և մէկ հոգի կը
յայտարարեն թէ՝ Չենք երթար մեր պաշտօնավայրը
մինչեւ որ մեզի գոհացում չտրուի՝ Կլէսօն հարեւրա-
պետին հեռացումով: Այս պաշտօնեան որ ներկայ էր,
այդ անակնկալ ստահակութիւնէն յանկարծակիի եկած՝
կացութեան փափկութիւնը չըմբռնեց և սկսաւ ըմ-
բոսաներուն հետ վիճել, փոխանակ երթալու խնդիրը
իր մեծին, հաղարապետ Կլանցմանի յայտնելու: Աղ-
մկոտ բանակուիւ մըն է փրթաւ, որուն վերջ տրուե-
ցաւ բարապանի մը միջամտութեամբը:

Գնդապետ Ուրբոն, որ Զուխցերիա արձակուրդի
մէջ կը գտնուէր, կանչուեցաւ անմիջապէս և Կլէսօն
հարեւրապետին առժամեայ արձակուրդ տրուեցաւ:
Ուրբոն գնդապետը այս առտու հոս հասաւ և հար-
ցաքննութեան սկսաւ, որմէ տեսնուեցաւ թէ Կլէսօն
հարեւրապետը անձեռն հաս է իր պաշտօնը շարունա-
կելու. ուստի և պետք է զինքը հրաժարելու հրա-
ւերել...»:

Յուլիս 23ին Ուրբոն գնդապետը զուխցերացի զին-
ուորներուն կարգաց Վախճ. Մէրի տէլ Վալ կարդի-
նալին մէկ նամակը, ուր Ն. Վախճութիւնը կը յայտ-
նէ Ս. Հօր ցաւը՝ տեղի ունեցած դէպքին առթիւ:
Եւ Զուխցերացեաց աւանդական հաւատարմութիւնը
յիշելէ յետոյ կ'ըսէ թէ անոնք իրենց բողոքը կրնային
և կրնան ընել օրինաւոր կերպով որուն որ անկ է: Նա-

մակը կը վերջանայ յայտարարելով թէ անոնք որ չեն
ուզեր այժմ գոյութիւն ունեցող հրահանգներուն հե-
տեւիլ, կրնան մեկնիլ:

Այս նամակը մեծ ազդեցութիւն քրտւ զինուոր-
ներուն վրայ և ամաքեց զանոնք:

Զորս հինգ հոգի արձակուրդ խնդրեցին և ընդու-
նեցան:

Ազգու և խոհեմ միջոցներ ձեռք առնուեցան
կարգապահութեան հաստատ ֆալուն համար:

ՀԱՅ ԿԱՅՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ

Յուլիս 30ին Եկեղեցւոյ Ս. Խորհուրդներով զօ-
րացած՝ կիքեց իր մասկանացու կեանքը Անարատ Եր-
զութեան Կուսանաց կարգէն Մայր Վաս վառւած Թո-
քաղեան:

Յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ
Ս. Աստուածածին Աթոռանիստ Եկեղեցւոյ մէջ:

Յաւիտենական հանդիսա հանգուցեալին հոգւոյն,
և միթարութիւն Անարատ Երզութեան Կարգին:

Յուլիս 30ին Մուշէն Կոստանդնուպոլիս ե-
կաւ Գեր. Մեսրոպ Վ. Ուզունեան, մի քանի ամիս
օղափոխութիւն ընելու համար:

Է Զ Մ Ի Ա Մ Ն Ա Կ Ա Ն Հ Ա Յ Ե Ր

Յուլիս 29ին Էջմ. Հայոց Ազգ. Ժողովին դռնու-
ղան խմբակցութեանց ներկայացուցիչները Վալաթիդ
Խորհրդարանը նիստ գումարելով որոշեցին հրամարե-
լու հրահրել Արշարունի Պատրիարք:

Յաջորդ օրը այս որոշումը հաղորդուեցաւ Պատ-
րիարքին, որ յանձն տուաւ համակերպիլ:

Հաւանական է որ Պատրիարք ընտրուի Տէգրա-
նակերտի Տ. Զաւէն Եպիսկոպոսը:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Գ Ո Ր Մ Ե Ր

Յուլիս 29ին Լաիրնէ ժամանեցին գահաժառանգ
իշխան Մուսուֆ Իլդէթ էֆ. և կայսեր որդին Զիւ-
էտտին էֆ. և խանդավառ ցոյցերով ընդունուեցան:

Նոյն օրը Լաիրնէի մէջ Մուսթաֆայի նախագահու-
թեամբ միմիկ մը գումարուեցաւ, որուն մասնակի-
ցեցան նաև ոչ-խլամ պեաներ և 20,000 չափ ժողո-
վուրդ:

ՄԼԿ Տէրութեանց Պոլսոյ դեսպանները դեռ
ո և է դիմում չըբին Բ. Դրան մօտ Լաիրնէի խորհրդին
առթիւ: Պատճառն այն է որ Լանտանի դեսպանաժո-
ղովը իր վերջին նիստին մէջ վճռական որոշում մը
չէ տուած: Բոլոր տէրութեանց ներկայացուցիչները
կործիք յայտնած են թէ ձեռնարկ մը անհրաժեշտ
է, բայց այդ ձեռնարկին ոչ ընտելութիւնը եւ ոչ ձեռ-
տակաւին վերջնական կերպով ճշգրտած չեն, նոր հրա-
հանգներու սպասելով: Հետեւապէս դեսպանաժողովը
իր առաջիկայ նիստին մէջ միայն պիտի կրնայ որոշում
մը տալ Բ. Դրան մօտ կատարուելիք դիմումին նկատ-
մամբ: Եւրոպական գահիճները այս մասին կը բա-
նակցին իրարու հետ և կը հաւաստուի թէ կը քննեն
մեծ տէրութեան մը առաջարկը Լաիրնէի համար
ուզղակի գործողութիւն մը կատարելու մասին:

Մ Ի Զ Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ն

Պաքէշի մէջ Յուլիս 30ին տեղի ունեցաւ հաշ-
տակեան պատուիրակներուն առաջին գումարումը:
Պալկարիոյ պատուիրակներն են Թոնչէֆ և Ռատէֆ
նախարարները: Ֆելէֆ, Բարրիքֆ, Նիսնէֆ և
Սթանիսթ զօրա լաւները: Յունաստանի պատուիրակ-
ներն են Մ. Վէլիցէլու և Մ. Բանաս Իսկ Սերպիոյ
պատուիրակներն են Մ. Մ. Բասիչ, Ռիւթիչ, Սերպոյ-
ժովիչ, Միլիթարիչ և Բալոֆալովիչ: Սեւ Լերան
պատուիրակներն են Մ. Մ. Վաքովիչ և Մարթինո-
ւիչ:

Կարոյ ի ազաւորը Օմ. Կայսրութեան նկատ-
մամբ ունեցած համակրութեան և անցեալին մէջ մա-
տուցած բարեկամական ծառայութեանց բերմամբ,
իւզպէս Խաղիոյ հետ հաշտութիւնը կնքուած միջո-
ցին, հեռագիր լը ուղղեց Սուլթանին ուշադրու-
լիւն հրահրելով այն յաւանաբութեանց վրայ, ու
լուս կրնայ երկարելի թուրքիա, ձեռնարկուած
լինուորական դրծողութեանց բերմամբ այն տեսակ
լաւր մը, որուն ճակատագիրը վճռականապէս որոշ-
ուած է Եւրոպայի կողմէ:

Լանտանի Դեսպանախորհուրդը վերջնականա-
պէս կարգադրեց Յուլիս 29ին Ալպանիոյ խնդիրը: Ալ-
պանիստ պիտի կատարուի ի խանի մը կողմէ:

Բ Ո Վ Ա Ն Գ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դեպքեր եւ սկզբունքներ	481
Եր. Տէր Կոմիսսա Նահասակին պատմական երկու գրութիւններ	484
Յիսուս Քրիստոս	486
Խմաստութեան սկզբանց վրայ յարոյական եւ պատմական խորհրդածութիւններ	489
Եօթնեակ Քրիստոնէի	491
Դարձ մը	492
Ղայիպ օլմուս մետերէքիտ	494
Տեղեկագրական	495

ԱՐՏՈՆԱՏԷՐ

ՅՈՎ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲ ԼԳՐԱՊԵՏ

ԳԵՈՐԳ Մ. ՎԱՐԴ. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Տպագր. Կ. Արձագանց Եւրոպայեցի. Քերտ, Պայամ փողոց ընդ 3, Կ. Եփա

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—Թուրքիոյ համար, տարեկան: 40 դիկ. արծ. վեցամսեայ: 20.—
մէկ թիւ 1 դիկ.:— Արաստահման՝ տար. թր. 10. վեցամս. 5.—Վնարմունք կանխիկ են:
ՀԱՍՑԷ.— Կարողիկէ Արձաշանգ, Բերա, 5 Պայրամ փողոց 5, Կ. Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՔ.— 1.— Արձաշանգ կը նրաստահանի Շարաք օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պնտա-
տեալ չէ անպաշտօն կամ ֆոյնտեանք նրաստահանել իրեն ղրկուած ու եւ յօդուած: 3.— Կեղծանունով ղրկուած
յօդուածներու հետքնակը կը պարտի իր խկական անունը ծանուցանել Խմբագրութեան: 4.— Ձեռագիրներ եւ չեն
գարձուիր: 5.— Յօդուածներու ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուրքի մէկ կտոր միայն: 6.— Ծանուց-
մանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւն կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է անհրա-
ժեշտ երկու դանեկանի նամակադրով ի միասին ղրկել:

ՏՊԱՐԱՆ ԿԱՐՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱՇԱՆԳԻ ԲԵՐԱ, 5 ՊԱՅՐԱՄ Փ. 5: Տպարանս ըստ ամենայնի նոյն եւ ի վիճակի է
որ եւ իցէ սպազբական գործոց համար: Կը սպուին ամէն տեսակ ծանուցումներ/ զիրեն, տեսներ, հրաւիրագիրներ,
խաղեր, քաղ-տնտեսք, մանագրներ, եւն., եւն.: Դիւներ անմիջեղի կերպով ածան են: Գեղեցկագիտական, նա-
ւակի եւ սպազբական մատենութեան կողմանէ յանախորդներ անտարակոյս զոն պիտի մնան:

ԿԸ ԾԱՆՈՒԻ «Տարական Ողբունք Բիւստանեական Վարդապետութեան» հատատեալ եկեղեցական իւրա-
նութենէ եւ կիրառութիւնը հրամայեալ: Բաղկացած է 136 էջերէ: Դիւն, ամուր թղթակազմը 2 դիկն.:
